

Gedragcode Wetenschapsbeoefening RIVM

Principes van goed wetenschappelijk onderzoek

naar: Nederlandse Gedragcode Wetenschapsbeoefening (VSNU)

INHOUD

Gedragscode Wetenschapsbeoefening RIVM

Preambule	3
Principes en uitwerkingen	5
I. Zorgvuldigheid	5
II. Betrouwbaarheid	6
III. Controleerbaarheid	7
IV. Onpartijdigheid	8
V. Onafhankelijkheid	9
Toelichting	
10	

N.B.: op de plaatsen in deze gedragscode waar voor de derde persoon enkelvoud omwille van de leesbaarheid uitsluitend het woord “hij” is gebruikt, gelieve de lezer dit te interpreteren als “hij/zij”.

Gedragcode Wetenschapsbeoefening RIVM gebaseerd op de Nederlandse Gedragcode Wetenschapsbeoefening

Preambule

1. De Nederlandse Gedragcode Wetenschapsbeoefening is opgesteld op verzoek van de Vereniging van Universiteiten. Aanleiding voor het opstellen van de gedragcode is de breed gedragen overtuiging dat (werknemers aan) instellingen die een maatschappelijke rol vervullen, gehouden zijn aan correcte uitoefening van hun taken. Regels die correcte uitoefening beschrijven dienen op schrift gesteld te zijn om ze te delen en elkaar, indien nodig, er op aan te kunnen spreken. De Gedragcode Wetenschapsbeoefening RIVM is hierop gebaseerd.
2. De code is van toepassing op wetenschapsbeoefening, waaronder wordt verstaan wetenschappelijk onderzoek, bij het RIVM. Preciezer gezegd is de code bedoeld voor de individuele wetenschapsbeoefenaar.
3. Wetenschapsbeoefenaren binnen het RIVM verrichten hun onderzoek op onafhankelijke wijze zoals aangegeven in artikel 5 van de Wet op het RIVM en binnen de kaders van de vastgelegde onderzoeksprogramma's.
4. De code heeft mede als uitgangspunt dat het instituut een samenwerkingsverband is van diverse betrokken partijen. De belanghebbenden zijn werknemers, maar ook de overheid, publiek en professionals. Integer handelen door iedere wetenschapsbeoefenaar is een essentiële voorwaarde voor het stellen van vertrouwen in de wetenschap door belanghebbenden. Integer handelen is de steunpilaar waarop goede wetenschapsbeoefening rust.
5. De code bevat principes die de bij het instituut betrokken wetenschapsbeoefenaars individueel, tegenover elkaar en tegenover de maatschappij in acht zouden moeten nemen. De principes kunnen worden opgevat als algemene opvattingen over goede wetenschapsbeoefening; ze zijn niet bedoeld als aanvullende juridische regels. Als overkoepelend principe geldt dat iedere wetenschapsbeoefenaar gebonden is aan de kaders die door Nederlandse en internationale wetgeving zijn gesteld. Aan die wettelijke kaders wordt in deze gedragcode verder geen aandacht besteed. Een tweede overkoepelend principe is transparantie; iedere wetenschapsbeoefenaar dient inzichtelijk te (kunnen) maken hoe hij deze principes in praktijk brengt.
6. De code beschrijft gewenst gedrag en is in dat opzicht complementair aan het Reglement Wetenschappelijke Integriteit die binnen RIVM is opgesteld over de handelwijze bij ongewenst gedrag. Daarom bevat de code geen sanctieregels of klachtenprocedures.

7. De in de code genoemde principes zijn nader gespecificeerd in uitwerkingen. Deze uitwerkingen vormen een zekere normstelling voor het gedrag van onderzoekers. Zij geven de nationale en internationale “best practice” weer. Afwijkingen kunnen onder omstandigheden gerechtvaardigd zijn. Het kunnen toepassen van de bepalingen is afhankelijk van de concrete omstandigheden waarin de wetenschapsbeoefenaar zich bevindt. Bovendien veranderen de omstandigheden waarin het instituut zich bevindt met enige regelmaat. Iedere wetenschapsbeoefenaar dient echter desgevraagd in staat te zijn gemotiveerd uit te leggen of – en zo ja waarom en in hoeverre – hij afwijkt van de uitwerkingen van de gedragscode (de regel “pas toe of leg uit”).
8. De code kan misbruik van wetenschappelijk onderzoek niet voorkomen, maar wel het bewustzijn bij onderzoekers en hun opdrachtgevers/doelgroepen bevorderen en discussie te weeg brengen. Het KNAW-rapport ‘Wetenschap op Bestelling’¹, waarin de situatie rond de omgang tussen wetenschappelijke onderzoekers en hun opdrachtgevers in beeld is gebracht en geanalyseerd, kan hierbij ten dienste zijn.
9. De code omvat deze preambule, de principes en de uitwerkingen.
De code is onderverdeeld in vijf stukken:
 - I. Zorgvuldigheid
 - II. Betrouwbaarheid
 - III . Controleerbaarheid
 - IV. Onpartijdigheid
 - V. OnafhankelijkheidNa de code is ter verheldering een toelichting op de principes opgenomen.
10. Het instituut en de daar werkzame wetenschapsbeoefenaren doen al het nodige om zich de inhoud van deze code zo spoedig mogelijk eigen te maken.
11. De Gedragscode Wetenschapsbeoefening RIVM is vastgesteld door de Directeur-Generaal RIVM op 1 februari 2007 en treedt in werking op 15 februari 2007.

¹Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen -werkgroep opdrachtonderzoek, Amsterdam, september 2006. Wetenschap op bestelling. Over de omgang tussen wetenschappelijk onderzoekers en hun opdrachtgevers.

PRINCIPES EN UITWERKINGEN

I. Zorgvuldigheid

Principe

Wetenschappelijke activiteiten geschieden met zorgvuldigheid. Toenemende prestatiedruk mag daaraan geen afbreuk doen.

Uitwerking

- I.1 Zorgvuldigheid blijkt uit precisie en nuance bij het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en het publiceren van de resultaten daarvan.
- I.2 Iedere wetenschapsbeoefenaar toont respect voor mensen en dieren die betrokken zijn bij wetenschappelijk onderzoek. Dergelijk onderzoek dient vooraf getoetst te worden door de Medisch Ethische Toetsingscommissie (METC) en de Dierexperimentencommissie (DEC). Op onderzoek met proefdieren is het RIVM proefdierbeleid van toepassing.
- I.3 Door correcte bronvermelding wordt duidelijk gemaakt dat er niet wordt gepronkt met andermans veren. Dit geldt ook voor informatie die van het Internet is gehaald.
- I.4 Auteurschap wordt erkend. In het vakgebied gebruikelijke regels worden daarbij nageleefd.
- I.5 Zorgvuldigheid beperkt zich niet tot informatieoverdracht, maar strekt zich ook uit tot de relaties tussen wetenschapsbeoefenaren onderling.
- I.6 Een wetenschapsbeoefenaar vermijdt persoonlijke relaties die een redelijke twijfel zouden kunnen wekken aan de objectiviteit van zijn beslissingen, of tot enige vorm van dwang of uitbuiting van een hiërarchisch ondergeschikte zou kunnen leiden.
- I.7 Een wetenschapsbeoefenaar draagt er zorg voor dat zijn deskundigheid voor het uitoefenen van zijn taken op peil blijft. Hij aanvaardt geen taken waarvoor hij de nodige deskundigheid mist. Zo nodig geeft hij de grenzen van zijn deskundigheid aan.
- I.8 Schade ontstaan door fouten of nalatigheid wordt naar vermogen hersteld.
- I.9 Een wetenschapsbeoefenaar is medeverantwoordelijk voor de wetenschappelijke en maatschappelijke waarde van het onderzoeksprogramma waaraan hij deelneemt. Hij volgt zijn eigen voorkeuren alleen voor zover dat met die verantwoordelijkheid verenigbaar is.

II. Betrouwbaarheid

Principe

De reputatie van betrouwbaarheid van de wetenschap wordt door iedere wetenschapsbeoefenaar door zijn handelwijze ondersteund en versterkt. Een wetenschapsbeoefenaar is betrouwbaar in de uitvoering van zijn onderzoek en het rapporteren daarover, en evenzeer in de overdracht van zijn kennis in publicaties.

Uitwerking

- II.1 Het selectief weglaten van onderzoeksresultaten wordt gemeld en beargumenteerd. De gegevens zijn daadwerkelijk verzameld. De gebruikte statistische methoden zijn toepasbaar op de verkregen data.
- II.2 Speculaties naar aanleiding van de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek worden als zodanig herkenbaar in rapportages opgenomen. Conclusies op basis van de gepresenteerde resultaten behoren hier niet toe. Suggesties voor vervolgonderzoek kunnen wel op speculaties berusten in de vorm van de mogelijke betekenis van de verkregen resultaten.
- II.3 Een wetenschapsbeoefenaar geeft, als beslissingen over zijn loopbaan of zijn taken aan de orde zijn, een volledig en eerlijk beeld van zijn bekwaamheden.
- II.4 Voor mondelinge overdracht van onderzoeksresultaten, bijvoorbeeld bij congressen, wordt verwezen naar de gedragscode extern optreden.

III. Controleerbaarheid

Principe

Gepresenteerde informatie is controleerbaar. Als onderzoeksresultaten openbaar worden gemaakt, blijkt duidelijk waar de gegevens en de conclusies op zijn gebaseerd, waaraan ze zijn ontleend en waar ze te controleren zijn.

Uitwerking

- III .1 Onderzoek moet gerepliceerd kunnen worden om de juistheid ervan te testen. De keuze van de onderzoeksvraag, de opzet van het onderzoek, de keuze van de gehanteerde methode en verwijzing naar geraadpleegde bronnen is nauwkeurig gedocumenteerd.

- III.2 De kwaliteit van dataverzameling, data-invoer, dataopslag en dataverwerking wordt goed bewaakt. Goede verslaglegging van alle stappen en controle op de uitvoering is noodzakelijk (labjournaals, voortgangsrapportages, documentatie van afspraken en beslissingen enz.).

- III .3 Ruwe onderzoeksgegevens worden zodanig gearchiveerd dat deze te allen tijde met een minimum aan tijd en handelen kunnen worden geraadpleegd. Bewaartermijnen zijn vastgesteld in Regeling Archiefbeheer RIVM. Deze gegevens worden op aanvraag ter beschikking gesteld aan andere wetenschapsbeoefenaren.

IV. Onpartijdigheid

Principe

De wetenschapsbeoefenaar laat zich bij zijn wetenschappelijke activiteiten leiden door het wetenschappelijk belang. Hij is altijd bereid zich daarvoor te verantwoorden.

Uitwerking

- IV.1 Wetenschapsbeoefenaars geven anderen ruimte om zich intellectueel onafhankelijk op te stellen. Dit geldt met name wanneer er sprake is van een hiërarchische relatie.
- IV.2 De keuze van methoden en criteria is uitsluitend afgestemd op het doel van waarheidsvinding en niet op externe doelen als commercieel succes of politieke invloed.
- IV.3 Een reviewer gaat bij zichzelf te rade of er sprake kan zijn van een onpartijdig oordeel over een manuscript, bijvoorbeeld als het om een concurrerende onderzoeksgroep gaat.
- IV.4 In de beoordeling van de prestaties van anderen (peer review bij onderzoek en manuscripten) laat een wetenschapsbeoefenaar zich uitsluitend leiden door wetenschapsinhoudelijke argumenten. Hij ziet af van een oordeel over een manuscript als er sprake is van enige betrokkenheid bij het betreffende onderzoek.
- IV.5 Een wetenschapsbeoefenaar is pas verdediger van een bepaald standpunt als dat standpunt voldoende wetenschappelijk is onderbouwd. Rivaliserende standpunten dienen daarnaast te worden gemeld en toegelicht.
- IV.6 Bij uitingen op onderzoeksterrein worden de voor de wetenschapsuitoefening relevante nevenfuncties expliciet gemeld door de betrokken wetenschapsbeoefenaar. Zie hierover verder de RIVM gedragscode voor nevenfuncties.

V. Onafhankelijkheid

Principe

Wetenschapsbeoefenaars verrichten hun werk op onafhankelijke wijze binnen het kader van de Wet op het RIVM.

Uitwerking

V.1 Conform de Wet op het RIVM (artikel 3) heeft het RIVM tot taak onderzoek te verrichten dat is gericht op ondersteuning van beleidsontwikkeling en uitoefening van toezicht op de terreinen volksgezondheid en milieu. Ook heeft het RIVM tot taak periodiek te rapporteren over de toestand en toekomstige ontwikkeling van de volksgezondheid. Daarnaast kan de minister van VWS ook andere werkzaamheden opdragen aan het RIVM

Als een wetenschapsbeoefenaar onderzoek in opdracht van de ministeries verricht, wordt hij in staat gesteld om, nadat de kaders zijn vastgesteld, de opdracht onafhankelijk van opdrachtgevers uit te kunnen voeren. De gebruikte methode is wetenschappelijk verantwoord. Op de onderzoeksresultaten heeft de opdrachtgever geen enkele invloed.

V.2 Altijd is duidelijk wie de opdrachtgever is van een bepaald wetenschappelijke activiteit, wat de verhouding is van de uitvoerder tot de opdrachtgever, of er eventuele adviseurschappen of andere verbindingen bestaan, etc.

V.3 Publicatie van wetenschappelijke onderzoeksresultaten is gewaarborgd, behoudens specifieke van tevoren overeengekomen voorwaarden. In afspraken met een externe financier wordt altijd vastgelegd dat de wetenschapsbeoefenaar de vrijheid heeft de bevindingen binnen een nader aangeduide redelijke termijn te publiceren.

V.4 Externe financiers van uitgevoerde opdrachten worden met name genoemd; voor onderzoek betekent dat vermelding bij publicaties.

Toelichting op enkele begrippen die in de code zijn gebruikt

I. Zorgvuldigheid: *voorzichtige netheid; toegewijde nauwkeurigheid*

Het handelen van een wetenschapsbeoefenaar is zorgvuldig als het gebeurt met de toewijding en de nauwkeurigheid die nodig zijn om het beroep goed te kunnen uitoefenen. Hoewel de zorg van de wetenschapsbeoefenaar zich daarbij primair richt op de bevordering van de belangen waarvoor het beroep is ingesteld, i.c. kennisverwerving en kennisvergroting, is het ook een eis van zorgvuldigheid de belangen van derden niet onnodig of disproportioneel te schaden.

II. Betrouwbaarheid: *het feit dat of de mate waarin iets of iemand te betrouwen of geloofwaardig is*

Een wetenschapsbeoefenaar handelt betrouwbaar als hij de gerechtvaardigde verwachtingen van anderen met betrekking tot zijn beroepsuitoefening niet beschaamt. Betrouwbaarheid heeft zowel betrekking op het gedrag van de wetenschapsbeoefenaar als op zijn schriftelijke werk. Een zeer specifieke invulling van het begrip betrouwbaarheid is te vinden in het statistische concept betrouwbaarheid, dat betrekking heeft op analyse van experimenteel verkregen data. Indien relevant wordt over deze (statistische) onzekerheid van onderzoeksresultaten in publicaties melding gemaakt. In het kader van dit principe wordt betrouwbaarheid in brede zin bedoeld.

III. Controleerbaarheid: *gecontroleerd kunnende worden. [Controleren: toezicht oefenen op enig be- heer, beleid, gedrag, op een werking of werkzaamheid; nagaan, nazien (of iets klopt, of het zo is)]*

Handelen is controleerbaar als het voor anderen mogelijk is om na te gaan of het voldoet aan relevante maatstaven (bijvoorbeeld van kwaliteit of fatsoen).

IV. Onpartijdigheid: *onvooringenomen, niet door persoonlijke belangen, voorkeur of genegenheid zich bij zijn oordeel latende leiden.*

Een wetenschapsbeoefenaar is onpartijdig als hij zich bij zijn oordeelsvorming en beslissingen niet laat leiden door persoonlijke belangen, voorkeur, genegenheid of vooroordeel.

V. Onafhankelijkheid: *van niemand afhankelijk, aan niemand ondergeschikt of onderworpen, in doen en laten door niemand beperkt; niet in iemands macht of te zijner beschikking staande; niet door iets bepaald of geregeld worden.*

Bij de presentatie van inzichten als juist en relevant is een wetenschapsbeoefenaar onafhankelijk als hij zich daarbij alleen laat beïnvloeden door het oordeel van anderen in de mate waaraan aan dat oordeel wetenschappelijke autoriteit toekomt.

De KNAW hanteert de volgende werkdefinitie: “ Onafhankelijkheid bij opdrachtonderzoek betekent dat onderwerp, methoden en rapportage van onderzoek zijn gericht op het vergroten van kennis en inzicht, ongeacht of deze kennis en inzichten en de openbaarmaking ervan gunstig of ongunstig zijn voor de opdrachtgever en/of de opdrachtnemer.

De cursief weergegeven definities van termen zijn afkomstig uit van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (12^e druk, 1992)